

doc. dr. Enes Prasko

JAVNOST, MEDIJI, POLITIKA**Sažetak**

O javnosti pišu mnogi filozofi i sociolozi poput Kanta, Hegela, Milla, Marxa, Arendtove, Habermasa, Heideggera, Häberlea i drugih. France Vreg javnost ubraja u društvene slojeve statistički definisane, dok je Philip Kotler definiše kao svaku grupu koja ima aktuelni ili potencijalni interes ili uticaj na sposobnost organizacije da ostvari svoje ciljeve. Jürgen Habermas¹ autor jedne od najznačajnijih studija o javnosti, određujući pojam javnosti, stavlja naglasak na privatne građane okupljene u publiku. Relevantna naučna literatura spominje cijeli niz javnosti, pored političke, tu su i kulturna, naučna i sportska, zatim lokalna, svjetska, interna, medijska, glasačka, stranačka, aktivna, kvalificirana, stručna, opšta i djelimična javnost. U zavisnosti od toga koji je kriterij primjenjen: da li prema predmetu, načinu komuniciranja, komunikacijskom prostoru ili specifičnosti publike, tako se i javnost dijeli.

Ključne riječi: javnost, demokratija, komunikacijski forum, mediji politika

UVOD

Lingvistika je utvrdila da latinska riječ „publicus“ (javno) dolazi od riječi „populus“ (narod). Prema tome, javno znači i i narodno (popularno i obnarodovano). Suprotno od javan jeste privatn, tako da u latinskom, koji je značajan i zbog rimskog prava i njegovog pojma privatnosti, *re privatus* znači „ličan“, i „lišen“.

Javnost je homonimija (pojam koji ima više značenja). Pojam javnost, u svakodnevnoj upotrebi, karakterišu dvije složenice:

- a) javnost politike, gdje je javnost pridjev koji označava otvorenost politike, za slobodan uvid svima, i
- b) politička javnost kao jedna zasebna politička pojava koju smatramo dijelom objektivne političke stvarnosti.

Često čujemo formulacije u kojima se od javnosti nešto očekuje, zahtijeva, osuđuje, te da je ta javnost nezadovoljna, uznemirena i zabrinuta.² Bitno je napomenuti da su se, pod pritiskom javnosti, tog vrhovnog moralnog arbitra, dešavale krupne promjene na svjetskoj političkoj sceni: Richard Nixon, predsjednik SAD, podnio je ostavku 1974. zbog afere Watergate, glavni sekretar NATO-a Willy Claes bio je prinuđen odstupiti zbog primanja mita na prijašnjoj funkciji belgijskog ministra ekonomije.

Naučna literatura spominje cijeli niz javnosti, pored političke, tu su i kulturna, naučna i sportska, zatim lokalna, svjetska, interna, medijska, glasačka, stranačka, aktivna, kvalificirana, stručna, opšta i djelimična javnost. U zavisnosti od toga koji je kriterij

¹ Habermas, Jürgen (1990), *Strukturwandel der Öffentlichkeit*, Frankfurt am Main: Massenmedien; str. 56.

² Neidhard, Friedhelm (2002), *Die Stimme der Medien im politischen prozes*, Berlin: WZB; str. 70.

primjenjen: da li prema predmetu, načinu komuniciranja, komunikacijskom prostoru ili specifičnosti publike, tako se i javnost dijeli.

O javnosti pišu mnogi filozofi i sociolozi poput Kanta, Hegela, Milla, Marxa, Arendtove, Habermasa, Heideggera, Häberlea i drugih. France Vreg javnost ubraja u društvene slojeve statistički definisane, dok je Philip Kotler definiše kao svaku grupu koja ima aktuelni ili potencijalni interes ili uticaj na sposobnost organizacije da ostvari svoje ciljeve. Jürgen Habermas³ autor jedne od najznačajnijih studija o javnosti, određujući pojam javnosti, stavlja naglasak na privatne građane okupljene u publiku. U svojoj studiji „Strukturwandel der Öffentlichkeit“ on pominje tri povijesna modela javnosti i jednu modelsku varijaciju:

- 1) javnost polisa,
- 2) feudalnu reprezentativnu javnost,
- 3) liberalnu građansku javnost, i
- 4) njezinu postindustrijsku modifikaciju.

Tomo Jantol⁴ uvodi i analitički pojam, normativni model javnosti koji pretpostavlja „idealni komunikacijski sklop u kojem svi građani ravnopravno, samostalno, racionalno i odgovorno raspravljaju o svemu što smatraju značajnim za svoj politički život i dogovaraju zajednička stajališta o tome, čiji rezultat nesmetano ugrađuju u državne odluke“.

Taj model predstavlja idealni komunikacijski sklop u kojem su nosioci vlasti i građani ravnopravni, te se podređuju zajedničkom kriterijumu: argumentima opšte dobrobiti („model javnog razuma“). Javnost polisa je javnost slobodnih građana koji su se okupljali na otvorenom prostoru gradskog trga da bi raspravljali o relevantnim pitanjima političkog života i svojim zajedničkim mišljenjem formulirali državne odluke. Iako su sve velike teorije demokratije sanjale o uzoru javnog polisa, ona je ograničena jer stranci, robovi i žene nisu imale status slobodnih građana, te se u javnosti nije raspravljalo o temama iz egzistencijalne oblasti kućne ekonomije.

Feudalna reprezentativna javnost više je obilježje statusa koji plijeni i koji se prezentuje pred nijemom i poslušnom publikom, te je jasno da to nije ni bila javnost, u pravom smislu riječi. Liberalna građanska javnost modelirana je na državopolitičkom poretku koji u najkraćem obuhvata: ustavno pravno razgraničenja javne (vlasti, države) i privatne sfere (društva); uspostavljanje tri grane vlasti: zakonodavne, izvršne i sudske; primjenu načela publiciteta svih nosilaca funkcija vlasti i jednako pravo državljana na slobodno javno izražavanje mišljenja o pitanjima od opšteg interesa.

U novijoj naučnoj literaturi nalazimo iskaz Friedhelma Neidharda⁵ koji javnosti daje značenje komunikacijskog foruma: „Javnost se pojavljuje kao otvoreni komunikacijski forum za sve koji nešto žele reći, ili to što drugi govore, čuti. U arenama i prenosnim stanicama

³ Habermas, Jürgen (1990), *Strukturwandel der Öffentlichkeit*, Frankfurt am Main: Massenmedien; str. 56.

⁴ Jantol, Tomo (2004), *Politička javnost*; Zagreb: BiroTisak, str. 54.

⁵ Neidhard, Friedhelm (2002), *Die Stimme der Medien im politischen prozes*, Berlin: WZB; str. 67.

ovog foruma nalaze se akteri javnosti, koji iskazuju ili prenose svoje mnijenje o određenim temama: govornici i komunikatori. Na galeriji se okuplja veći ili manji broj promatrača, publikum.“

Na sličnom fonu je i Bernhard Peters,⁶ koji jasno upozorava da se javnost ne uspostavlja bilo kakvim, nego isključivo aktivnim komunikacijskim djelovanjem, iz čega slijedi da gdje nema takvog djelovanja, tu nema ni javnosti.

U svim klasičnim političkim teorijama istaknuta je uloga javnosti: posredstvom medija javnost raspravlja o djelatnosti državne vlasti i tako se javnost institucionalizira kao princip javne kontrole, kao izvor ljudske volje i zakonodavstva. Funkcija javnosti je u tome da kritički raspravlja o djelatnosti državne vlasti ali, pri tome, javnost ne predstavlja vlast niti ima njenu formalnu moć.

Javnost, medijski pluralizam i raznolikost, te transparentnost medija bitni su za demokratiju. Moć javnosti i javnog mišljenja jeste u tome da javno mišljenje često daje privid legitimnosti: zakoni, politike, odluke, pa čak i optužbe i ratovi, čine se kao utemeljeni i pravedni, ako su u skladu s javnim mišljenjem. U teoriji postoje dva pravca koja pokušavaju opredijeliti uticaj javnog mišljenja na državu i procese političkog odlučivanja.

Prvi pravac (realisti), Lippmann, Almond, Morgentau, Kennan, smatraju da država vlada javnošću. Temeljne postavke ovog pravca su:

- nosilac javnosti je masa ljudi koja se ne zanima za politiku ili nema dovoljno informacija da bi mogla igrati relevantnu ulogu;
- javno mišljenje može biti tako promjenjivo da predstavlja prepreku vanjskoj politici; nije se moguće osloniti na javno mišljenje;
- javno mišljenje nema nikakve realne podloge, a nije ni koherentno.

Drugi pravac, odnosno njegovi predstavnici (idealisti), Page, Shapero, Russett, Graham, tvrde da javno mišljenje utiče na politiku, jer je na više primjera dokazana korelacija između zahtjeva javnosti i političkih odluka (protivljenje korejskom i vijetnamskom ratu povećalo se u SAD, u zavisnosti od broja žrtava na ratištu). Javnost može izraziti svoju podršku ili nepovjerenje na izborima, a vlada ih može osporiti/prihvatiti, kao i potražiti javnu podršku (referendum) za određene važne odluke.

Politička javnost podrazumijeva aktivno učestvovanje građana u opštim poslovima države. Politička sloboda je *conditio sine qua non* javnosti. Ukoliko je nema, na njenom mjestu instalira se politička propaganda i agitacija, a ideologija svih totalitarnih režima počiva na odbacivanju javne debate i javne diskusije o opštim poslovima države, okrećući se protiv javne riječi i racionalne argumentacije.

Filozof John Dewey⁷ definisao je javnost kao aktivnu jedinicu društva koju čine svi oni koji prepoznaju zajednički problem i koji mogu za njega tražiti zajedničko rješenje.

⁶ Peters, Bernhard (1991), *Die integration moderner Gesellschaften*; Frankfurt am Main: Suhrkamp; str. 38

⁷Dewey, John (1999), *Javnost in njeni problemi*, Ljubljana: Založba FDV; str. 45.

Dewey je primijetio da se javnosti oblikuju kad „prepoznavanje loših posljedica pobudi javni interes“. Grunig⁸ je proširio Deweyev koncept istakavši tri faktora koji navode latentne javnosti da postanu komunicirajuće aktivne javnosti:

- 1) Priznanje problema – što znači da su ljudi svjesni da je u situaciji nešto naopako ili da nešto nedostaje, i po tome znaju da im trebaju informacije;
- 2) Priznanje ograničenja – što znači da ljudi vjeruju da ih ograničavaju vanjski faktori, ili da mogu učiniti nešto vezano za situaciju. Ako ljudi misle da njihov angažman može nešto značiti, ili da mogu uticati na problemsku situaciju, oni će tražiti informacije kako bi razradili plan djelovanja;
- 3) Razina (nivo) učestvovanja – što znači da ljudi vjeruju da učestvuju u situaciji i da situacija na njih utiče. Drugim riječima, što su ljudi više uvjereni da su uključeni u situaciju, veća je vjerovatnost da će u vezi sa njom komunicirati.

Grunigova⁹ situacijska teorija sugerise da su javnosti rezultat konkretnih tema ili situacija te on govori o četiri tipa javnosti:

1. Svestrane javnosti aktivne su bez obzira na to o kojoj je temi riječ;
2. Apatične javnosti nepažljive su i neaktivne bez obzira na to o kojoj temi je riječ;
3. Jednotemne javnosti aktivne su kad se radi o određenoj temi ili ograničenom broju srodnih tema. (U ovakve javnosti ubrajaju se društva za zaštitu ljudskog života i društva za zaštitu životinja);
4. Javnosti vrućih tema postaju aktivne tek kad mediji razotkriju gotovo sve aktere, a tema postane predmetom široke društvene rasprave (na primjer, javna rasprava o karakteristikama kandidata tokom predsjedničke kampanje 1996. i globalnom otopljavanju uslijedila je tek pošto su mediji toj temi poklonili znatnu pažnju).

Konkretno teme i situacije određuju kakav će biti sastav, veličina i raspon reakcija svake javnosti. Ukoliko se ograničavaju javno mnijenje i mišljenje onda dolazi do ukidanja javnosti kao supstancije slobode i demokratije. U nedemokratskim društvima, nema javnosti. Bez političke slobode javnost nema svoje uporište na koje se može osloniti.

Pojam javnostipripada samoj srži pojmova modernoga političkog svijeta. U prosječnom razumijevanju javnost znači nešto otvoreno, poznato, svakome pristupačno ili barem nešto s čime se svako može upoznati. Riječ označava stanje ili činjenicu otvorenosti. U romanskom i anglasaksonskom jezičnom području upotrebljavaju se u 18. vijeku riječi *publicité* i *publicity*.¹⁰

Ove riječi nisu značile poznati i svakome pristupačan prostor, nego područje koje pripada narodu (*populus*), i to organiziranom narodu, narodu kao zajednici, narodu kao državi. U tom kontekstu riječ *publicus*, *publiciz*ražavala je pripadnost životu, smislu i vrijednostima koje pripadaju narodu kao zajednici. Riječ uključuje kako normativnoznačenje, dakle vrijednosno ocjenjivanje, tako i stanoviti zahtjev za važenjem. Sve to nije sadržano u

⁸Grunig, J.E., & Hunt, T. (1984), *Managing Public Relations*, New York: Routledge; str.92.

⁹Grunig, J.E., & Hunt, T (1984), *Managing Public Relations*; New York: Routledge; str. 93.

¹⁰Posavec, Z., *Javnost i demokracija*,(2004), Polit. misao, Vol XLI, br. 1; str. 5.

njemačkoj riječi Öffentlichkeit koja opisuje stanje, činjenicu otvorenosti u koju postupno prodire značenje publicističkoga, publike u već navedenom značenju.¹¹

U našem jeziku značenje javnosti prevladava u smislu svima otvorenoga i pristupačnog prostora. Ova različitost u značenju je tako važna, zato što se gotovo uvijek u riječima i njihovu značenju ogledaju i istorijsko-političke prilike. U navedenoj romanskoj riječi radi se o novom revolucionarnom publicitetu Francuske revolucije u njegovoj suprotnosti prema dotadašnjem feudalnom stanju u kojem nije vladala zajednica, res publici ili publicitet, nego u kojem su postojala, ne svima zajednička, zasebna feudalna prava, moći i dobra. Upravo se protiv ovoga feudalnoga poretka borila revolucija potiskivanjem monarhije i aristokratije, u nastojanju uspostavljanja vladavine naroda kao zajednice, kao nosioca javnoga mnijenja, novih vrijednosti koje su bile usmjerene protiv feudalnih pojmova i poredaka. Tako je publicitet pojmovna zastava kojom se uspostavlja novi demokratski poredak Zapada.¹² U zemljama u kojima se nisu probili antifeudalni, demokratski poredci u pojmu javnosti ovo značenje riječi ostaje skrivenim. Martin Heidegger, veliki njemački mislilac, piše o javnosti kao području koje sve zatamnjuje i ovako zakrito izdaje za poznato. Javno mnijenje je površnost koja ne ulazi u stvari jer je neosjetljiva prema razlikama razina i stupnjevima pravosti.¹³ Ovako definisano pokazuje potpuno nepoznavanje političke dimenzije javnosti i njezine nužnosti za demokratski poredak. S obzirom na dugotrajnu nedemokratsku njemačku prošlost, to nije nimalo čudno.

Ipak, pojam javnosti postupno se obogaćuje pozitivnim sadržajima. Tri smisljena kompleksa koji su postali odlučujućima u formiranju javnosti. U prvom redu tu pripada proces stvaranja aktera javnosti: ponajprije sloboda štampe i organizacija, kao i sloboda udruživanja generalno – sve te slobode pretpostavke su svakoga javnoga djelovanja. Time se stvara prostor mogućnosti javnoga života. Tu spada obavezna javnost svih državnih vlasti (vlade, parlamenta, sudstva). Publicitet je bitan dio slobode punoljetnog naroda i svakoga njezina građanina. On je temeljno pravo i sfera slobode pojedinca. Danas je već zaboravljeno koliko se vjerovalo u publicitet kao garant istine i čistoće ispravnosti određenog mišljenja do kojega se može doći samo u javnoj proceduri. O borbi za slobodu stvaranja javnoga mnijenja slobodom govora i štampe pisao je Johna Milton, a o stvaranju državnog prava Kant.

Oba autora smatraju da je sloboda javnoga mnijenja temeljni garant slobodarskog poretka. Mnogi borci za slobodarske poretke mogli bi se shvatiti kao borci za punu slobodu javnog izražavanja i djelovanja. Demokratija kao državni i vladajući poredak živi od javnosti. Samo u javnom životu ostvaruju se danas narodi, samo u njemu oni spoznaju i postaju svjesnima zadaća koje stoje pred njima.

¹¹Häberle, P., 2002.: *Ustavna država*, Politička kultura, Zagreb; str. 24.

¹²Smend, R., 1955., *Das Problem des Öffentlichen und der Öffentlichkeit*; Bachof; str. 13.

¹³Heidegger, M., 1985., *Bitak i vrijeme*, Naprijed, Zagreb; str. 145.

Javno i javnost Häberle opisuje u dvostrukom značenju¹⁴: najprije ono je određeno polje res publicae, međupodručje između državnoga i privatnoga, mnogostruko obilježeno i kao društvo. U njemu djeluju različite snage kao političke stranke sa svojim vlastitim javnim statusom, crkve kao javne potencije, ali i javno pravna televizija, štampa, sindikati i poslodavci, svi oni, utiču na javno mnijenje. Ali javno nadalje znači i sadržajno vrijednosnu dimenziju: riječ je o salus publica— o paralelogramu snaga neke političke zajednice, iz kojega se pluralističke snage umnožavaju, međusobno se hrvaju u neslaganju i slaganju, kako bi, na kraju, npr. u javnosti parlamenta, dobile svoj oblik u zakonskoj odluci shvatala se, osim toga, kao jezgra predstavničkog ustava što podrazumijeva i javnost parlamentarnog djelovanja.¹⁵

Treće, u utemeljenju javnosti važnu ulogu igra njezino napredovanje od faktičkog prema normativnom stanju, od označivanja stanja otvorenosti prema zadaćama moderne državnosti. Novi poredak koji počiva na publicitetu suvereniteta naroda usmjeren je protiv feudalizma i naslijeđenih vrijednosti. Novom poretku pripisuje se umnost jer svoju legitimaciju postiže preko publike, javnim diskursom. Ispravnost, pravednost, nužnost novoga ustavnog poretka potvrđuje se u javnoj ravnoteži novih konstitucionalnih vlasti. Svaka državna vlast mora biti javno utemeljena i mora se stalno i iznova legitimirati, kontrolirati i biti u tom smislu i odgovorna vlast. Javnost postaje demokratskim pravnim principom ustava. Pravna država u cjelini stoji već odavno u odnosu prema javnosti u kojoj se odvija kontrola državne moći.

Ova skica javnosti predstavlja standard prema kojem se mogu razlikovati demokratski od nedemokratskih poredaka. U novovjekovnom razdoblju mogli bismo ugrubo razlikovati dvije vrste poredaka: jedni u provođenju svojih ciljeva zahtijevaju javnost, a drugi ne; jedni su demokratski, a drugi autokratski. Kad je novovjekovna socijalna filozofija i nauka počela izgrađivati filozofiju, nauku i, napokon, tehniku za upravljanje društvenim procesima, tada je bilo pozvano “javno mnijenje” kao alternativa makijavelističkoj preobrazbi (Umsetzung) teorije u praksu, i od tada vrijedi briga oko javnoga mnijenja s pravom kao briga oko demokratije.¹⁶ Javno mnijenje znači zajedničko osvješćivanje relevantnih političkih odluka, a time ujedno i ispitivanje mogućnosti preobrazbe teorije u praksu. Ovim pojmom i mehanizmom njegova djelovanja stvorena je politička javnost koja predstavlja paralelni pojam u odnosu prema javnom mnijenju. Političko javno mnijenje predstavlja središnji kompleks istorije zapadnoevropskih, odnosno industrijskih društava.

Pojmom političkoga javnoga mnijenja može se uspostaviti crvena nit cjelokupne europske povijesti, od grčke Antike prema modernoj političkoj kulturi Zapada. I onda i sada pojmovna konstrukcija i mogućnost demokracije ovisila je o deliberativnoj snazi funkcioniranja civilnoga društva. Ono zapravo otvara područje sporenja i suočavanja oko javnoga dobra, dobrog života i dobrog poretka društva. Javno mnijenje kao socijalni kompleks također znači suprotnost tehničkom vladanju društvenim procesima jer u sebi

¹⁴Häberle, P., 2002., *Ustavna država*, Politička kultura, Zagreb; str. 25.

¹⁵Posavec, Z., *Javnost i demokracija*, (2004), Polit. misao, Vol XLI, br. 1; str. 10.

¹⁶Pöggeler, O., 1974., *Philosophie und Politik bei Heidegger*; Freiburg; str. 161.

uvijek sadržava razmišljanje o onome što je za nas kao ljude najvažnije i najbolje u uspostavi vlasti.

Javno mnijenje shvata se, u liberalnom nacrtu, kao ukupnost političkih izražavanja privatnih osoba. Ta se izražavanja formiraju kao javni diskurs koji doista ima svoj korijen u privatnosti porodičnih veza, ali koji se putem društvene proizvodnje formira u zajednički prostor. Prije više od četrdeset godina Habermas je strukturirao idealno-tipičnu suprotstavljenost privatnih interesa i od nje stvoreno javno mnijenje nasuprot djelovanju vlade, što je bilo karakteristično za početnu fazu liberalizma.¹⁷

S obzirom na ovakvu idealno-tipičnu suprotstavljenost, došao je do zaključka da dolazi do propasti političke snage samostalnog medija političke javnosti, jer je nestalo samostalnosti privatne sfere na kojima se ona utemeljila. Istorijski gledano, ustavna je država nastupila sa zahtjevom da se demokratske funkcije zakonodavstva vežu uz javnost.

U Francuskoj revoluciji treći stalež zahtijeva javnost arkanskih područja monarhijske egzekutive. Parlament, zastupništvom naroda ispunjava svoju funkciju u javnosti: u procesu legislative. Javnost postaje ovdje element demokratizacije državne vlasti. U svim demokratskim ustavima legitimacija se vlasti odvija preko naroda. Javnost, povezana s modernom demokracijom, nije javnost ulice, kao što je to bila antička *agora* ili republikanski forum romanum, nego je mnogo diferenciranija. Ona je prisutna na suptilan način u svim pravnim institutima demokratske ustavne države. Ona je demokratsko pravno načelo ustava kao temeljni garant kontrole državne sile.

Pravna država nije osigurana samo unutarnjom strukturom diobe vlasti nego i načelom javnosti, jer joj je cilj učiniti transparentnim djelatnost državnih tijela. Sva vlast proizlazi iz naroda, ali ona prelazi u javne službe koje su podvrgnute javnoj kontroli i one moraju ostati uvijek transparentne. Nekadašnji predsjednik SR Njemačke, Heinemann, govorio je kako je "javnost kisik demokracije". Javnost ima vlastitu pravnu vrijednost jer je ona prostor izlaganja interesa, a ne neka fikcija.¹⁸ Javnost ima odlučujuću ulogu u svim funkcijama države: Najprije, javnost garantuje usmjerenost zakonodavstvaprema javnom dobru, jer postupno arkansku politiku monarhije čini javnom.¹⁹ Parlament, kao zakonodavno tijelo ustavne države, bitno predstavlja borbu oko djelotvorne forme i instrumenata publiciteta.

Javnost parlamenta brani se uvođenjem slobode govora, skraćivanjem vremena govora, izmjenom govora opozicije i vlade. Parlament se mora stalno boriti da bude forum javne rasprave jer samo tako može ispuniti funkciju integracije, predstavljanja i kontrole. Publicitet je također iznimno važan u parlamentarnim tijelima, objavljivanjem toka i rezultata rasprave. Demokratija kao oblik racionalizacije političkoga procesa stvara racionalitet putem javnosti jer ona tek posreduje interesima predikat javnoga dobra.

¹⁷Habermas, Jurgen (1990)., *Strukturwandel der Öffentlichkeit*, Frankfurt am Main: Massenmedien; str. 72.

¹⁸Posavec, Z., *Javnost i demokracija*,(2004),Polit. misao,Vol XLI, br. 1; str. 13-17.

¹⁹Häberle, P., 2004.,*Europäische Verfassung*, Nomos, Baden-Baden: str. 161.

Potom, egzekutiva je opterećena dugom arkanskom²⁰ tradicijom monarhije koja dovodi vladu u negativan odnos prema demokratskoj javnosti. U autoritarnom tipu vladavine postoji tendencija poistovjećivanja vlade, države i javnoga interesa. Stoga vlada u parlamentarnoj demokratiji mora biti podvrgnuta publicitetu, i to ponajprije mora biti parlamentarno-javno odgovorna. Pitanje intenziviranja demokratske kontrole vladajućih pitanje je publiciteta. Stalno su potrebna nova iznalaženja jurističkih postupaka kako bi, bilo putem javnosti parlamenta i vlade, bilo putem javnosti opozicije postojala i živjela demokratija.

Sudstvo i sudske funkcije već odavno su u tijesnoj vezi s javnošću. Sudac je javni sudac radi javne pravednosti. Ne postoji nikakva privatna pravednost. Demokratija i pravna država podjednako zahtijevaju javnost sudačkih odluka, stoga javnost može postati važnim faktorom korekcije sudačkih odluka.

Sve službe demokratske ustavne države novoga vijeka kao i njihovi nositelji pod stalnom su paskom javnosti i javnoga mnijenja jer je, u krajnjoj liniji, ono jedini garant i kontrola ponašanja vlasti koja služi javnome dobru.

Državno područje pretpostavlja društvo koje je posredujući član između privatnoga i državnoga. Mnogi ovo područje nazivaju još i javnim područjem. Ono je institucionalno-pravno osigurano, a politički predstavlja predvorje formiranja političke volje, lanac utemeljenja koji ide od naroda prema tijelima države. Kontrola državnog predstavnštva moguća je ako se javna i privatna sloboda štiti od države. Javna sloboda, javno područje pretpostavka je i šansa moguće promjene manjine u većinu, ona je garant demokratije budući da osigurava slobodu i otvorenost političkoga procesa. Državna vlast može dobiti predikat javne vlasti samo tamo gdje postoji državno neovisna javnost. Ona se samo na taj način može legitimirati kao demokratska državna vlast.

Država i dalje zadržava monopol javne vlasti, ali samo zbog slobode javnosti i slobodarske *res publicae*.²¹ Demokratija i javnost najuže su povezani ne samo zato što je demokratija moguća samo preko javnosti državnih funkcija nego i zato što je ona moguća samo preko javnosti javno-društvenoga područja.

Sloboda javnog područja u modernim je društvima stalno u porastu. Brigu oko publiciteta javnoga područja vode mnogi akteri: od stranaka, nevladinih organizacija, elektronskih medija (radija i televizije), štampe, sindikata, različitih djelatnika izvan parlametarne opozicije. Zadaća je opozicije da iznudi javnost i da spriječi sve pokušaje vladajuće stranke prema arkanskoj politici.²² Politička manjina ima iznimno značenje u funkcioniranju slobodarske ustavne države.

Problem javnosti i demokracije u privatnom području. Ne postoji neposredna veza između javnosti i demokratije u području privatnoga. Privatno područje predstavlja granicu

²⁰Posavec, Z., *Javnost i demokracija*, (2004), Polit. misao, Vol XLI, br. 1; str. 13-17.

²¹ Habermas, Jürgen (1990), *Strukturwandel der Öffentlichkeit*, Frankfurt am Main: Massenmedien; str. 78.

²²Häberle, P., 2004, *Europäische Verfassung*, Nomos, Baden-Baden: str. 165

za javnost i demokratiju. Ono je principijelno pravno zaštićeno protiv javnosti, i to putem privatnoga i javnoga prava.

Totalna javnost znači smrt slobodarskoj demokratiji. Ona vodi do diktature jedne manipulirane, terorističke javnosti koja ukida privatnu egzistenciju i privatnu slobodu. Područje javnosti nije neograničeno i samo su se totalitarni sistemi nerijetko odvijali u znaku totalne javnosti.

Privatna sloboda s jedne je strane zaštićena zbog nje same i utoliko predstavlja granicu demokratske javnosti; s druge strane, ona je samim time pretpostavka za demokratiju kao javni politički proces. Gledano pravno, sloboda ima dva aspekta: jedan je privatni, a drugi je javni. Samo pravilno razlikovanje i razgraničenje državnoga, javnoga i privatnoga može zaštititi slobodarski poredak.

Slobodarski poredci, izrasli na zasadama evropske kulture, složeni su mehanizmi koji, da bi zaživjeli i postali djelotvorni trebaju vremena, znanja i hrabre kritičke građane koji znaju cijeniti slobodu i bogatstvo što iz nje proizlazi.

Literatura:

1. Habermas, Jurgen (1990), *Strukturwandel der Öffentlichkeit*, Frankfurt am Main: Massenmedien;
2. Neidhard, Friedhelm (2002), *Die Stimme der Medien im politischen prozes*, Berlin: WZB;
3. Jantol, Tomo (2004), *Politička javnost*, Zagreb: Birotisak,
4. Peters, Bernhard (1991), *Die integration moderner Gesellschaften*, Frankfurt am Main: Suhr
5. Dewey, John (1999), *Javnost in njeni problemi*, Ljubljana: Založba FDV;
6. Grunig, J.E., & Hunt, T. (1984), *Managing Public Relations*, New York: Routledge;
7. Posavec, Z., *Javnost i demokracija*, (2004), Polit. misao, Vol XLI,
8. Häberle, P., 2002.: *Ustavna država, Politička kultura*, Zagreb;
9. Smend, R., 1955., *Das Problem des Öffentlichen und der Öffentlichkeit*, Bachof;
10. Heidegger, M., 1985., *Bitak i vrijeme*, Naprijed, Zagreb;
11. Pöggeler, O., 1974., *Philosophie und Politik bei Heidegger*, Freiburg;
12. Häberle, P., 2004., *Europäische Verfassung*, Nomos, Baden-Baden.

PUBLIC, MEDIA, POLITICS

Summary

Many philosophers and sociologists such as Kant, Hegel, Mill, Marx, Arendt, Habermas, Heidegger, Häberle and others write about the public. France Vreg considers the public to be statistically defined social strata, while Philip Kotler defines it as any group that has acurrent or potential interest or influence on the organization's ability to achieve its goals. Jürgen Habermas, the author of one of the most significant studies on the public, defines the concept of the public by placing emphasis on private citizens gathered in the public audience. Relevant scientific literature mentions a whole range of public spheres. In addition to the political public sphere, there are also cultural, scientific and sports public spheres, then the local public, the world public, the internal public audience, the media public audience, the voting public shpere, the parties public sphere, the active public, the qualified public audience, the expert public audience, the general and the partial public audience. The public sphere will be divided depending on which criterion is applied, whether according to the subject, or the way of communication, or the communication space or the specificity of the audience.

Keywords: *public, democracy, communication forum, media, politics*